

H. P.
Lovecraft

Proti světu,
proti životu

VYŠEHRAĐ

Michel
Houellebecq

H. P. Lovecraft: Proti světu, proti životu

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Michel Houellebecq, Stephen King
H. P. Lovecraft: Proti světu, proti životu – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

H. P.
Lovecraft
Proti světu,
proti životu

Michel
Houellebecq

A detailed black and white illustration of octopus tentacles, showing the suckers and the texture of the skin, positioned on the left side of the cover.

H. P.
Lovecraft

**Proti světu,
proti životu**

**Michel
Houellebecq**

**S předmluvou
Stephena Kinga**

VYŠEHRAĐ

H. P. Lovecraft: Contre le monde, contre la vie.

© Éditions du Rocher, 1991, 1999, 2005

Translation © Alan Beguvin, 2024

„Lovecraft’s Pillow“ by Stephen King.

Copyright © 2005 by Stephen King

Translation © Roman Tilcer, 2024

Illustrations © Sabina Chalupová, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-267-3012-5

ISBN e-knihy 978-80-267-3078-1 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-267-3081-1 (1. zveřejnění, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-3082-8 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)

Lovecraftův polštář

Stephen King

Poměrně dlouhá esej Michela Houellebecqa *H. P. Lovecraft: Proti světu, proti životu* je pozoruhodnou směsicí kritického vhledu, zuřivého stranění a účastného životopisu – jakýmsi odborným milostným dopisem, možná dokonce prvním skutečně intelektuálním zamilovaným psaníčkem na světě. Otázka zní, zda jeho téma je, či není hodno tak bohatého a nečekaného náporu kreativity v oblasti, která obvykle bývá k uzoufání nudná a prošpikovaná poznámkami pod čarou. Zaslouží si tento dávno zesnulý Johnson píšící pro pulpové časopisy takového Boswella? Houellebecq tvrdí, že ano, že na H. P. Lovecraftovi velice záleží i v jednadvacátém století.

Náhodou si myslím, že má naprostou pravdu.

Vyděsili jste někdy sami sebe?

Tuto otázku dostal snad každý spisovatel, jehož dílo se dotýká podivného, nadpřirozeného nebo makabrního, a to ne jednou, ale mnohokrát. Vzal bych jed na to, že se s ní setkal i H. P. Lovecraft, a nehledě na to, kolikrát tento dotaz slyšel, odpovídal se svou obvyklou

vážností a zdvořilostí. Určitě by nikdy neodpověděl tak jako jeden spisovatel na akci World Horror Convention, které jsem se před několika lety zúčastnil, jinou otázkou: *Vychcal jsem se někdy?*

Vulgární, to ano, ale jinak to nebyla špatná odpověď. Sám sebe totiž někdy vyděsil *každý* spisovatel, jenž na tomto poli literatury působí častěji než jen příležitostně. Lidé, kteří tráví život v uhelných dolech, kašlou. Kytaristé mají na konečcích prstů mozoly. Muži a ženy se sedavým zaměstnáním často od středního věku chodí výrazně nahrbení. Jsou to rizika povolání. Pro hororové spisovatele je jím občasný záchvěv strachu, když se představitivost mimořádně rozletí. Patří to k naší práci a pro většinu z nás, kteří se jí věnujeme, není přeběhnutí mrazu po zádech o nic zajímavější než pro horníka zakašlání nebo pro kytaristu ztvrdlé plošky na koncích prstů.

Souvisí s tím ovšem další otázka. Zeptejte se skupiny spisovatelů, kteří se specializují na hororové a nadpřirozené příběhy, jestli někdy dostali nápad příliš děsivý na to, aby o něm psali, a uvidíte, jak se jim rozzáří oči. Potom už nemluvíte o rizicích povolání, což je nuda; bavíte se *o výkonu toho povolání*, a to není nuda nikdy.

Já takový nápad dostal přinejmenším jednou. Napadl mě, když jsem se v temném a dávném roce 1979 účastnil svého prvního sjezdu World Fantasy Convention. WorldCon se tehdy shodou okolností konal v Providence, rodném městě H. P. Lovecrafta. Když jsem se v sobotu odpoledne bezcílně toulal ulicemi (a samozřejmě přemýšlel, jestli se jimi kdysi neprocházel i Lovecraft), šel jsem náhodou kolem zastavárny. Výloha byla zarovnaná obvyklým pestrým sortimentem:

elektrickými kytarami, radiobudíky, břitvami, saxofony, prsteny, přívěsky a zbraněmi-zbraněmi-zbraněmi.

Zatímco jsem se na všechno to harampádí díval, z polohovacího křesla v zasutém koutě mé mysli se, jak to občas dělává a z důvodů, jež zřejmě žádný spisovatel plně nechápe, ozval pan Nápad¹. A řekl: „Co kdyby v té výloze ležel polštář? Obyčejný starý polštář s mírně ušpiněným bavlněným povlakem? A dejme tomu, že by někoho – třeba spisovatele jako ty – zajímalo, proč tu mají něco takového vystavené, šel by se na to dovnitř zeptat a majitel zastavárny by odvětil, že je to polštář H. P. Lovecrafta, ten, na kterém každou noc spal, na kterém se mu zdály jeho fantastické sny² a na kterém možná i zemřel.“

Čtenáři, nevybavuju si – ani teď, o čtvrtstoletí později – jiný nápad, z něž by mě tak zamrazilo. Lovecraftův polštář! Ten, který podpíral jeho úzkou hlavu, když opouštěl vědomí! A moje povídka by se pochopitelně jmenovala „Lovecraftův polštář“. Pospíchal jsem zpátky do hotelu, zcela odhodlaný vykašlat se na všechno, co jsem měl v plánu – na dvě panelové diskuse a večeri –, a ten příběh napsat. Než jsem dorazil na místo, vyjasnila se mi v hlavě spousta detailů. Viděl jsem, že povlak je lehce zažloutlý; viděl jsem přízračný nahnědlý kroužek, jenž na povlečení mohla zanechat trocha slin uniklých z koutku tenkých spících rtů; viděl jsem tmavší hnědou tečku, kterou dozajista měla na svědomí krev z jedné nosní dírky.

A slyšel jsem slabé pištění snů uvězněných uvnitř. Ano, přesně tak. Švitoření nočních můr H. P. Lovecrafta.

Kdybych se do té povídky pustil hned, jak jsem měl v úmyslu, skoro určitě by spatřila světlo světa, jenže

když jsem šel v jedenáctém patře chodbou ke svému pokoji, z jiného pokoje se vynořila nějaká rozjařená duše, vrazila mi do ruky pivo a zatáhla mě do hloučku veselých spisovatelů, kteří si spolu živě povídali. Potom (přece jen) přišly na řadu panelové diskuse a večere (přirozeně), po níž se (samozřejmě) ještě hodně pilo a povídalo (jak jinak). Dost se toho namluvílo o H. P. Lovecraftovi a já se toho ochotně účastnil, ale tu povídku jsem nikdy *nenapsal*.

Později té noci jsem na ni v posteli znovu myslel, a co se mi v odpoledním světle zdálo úžasné, vypadalo strašně, když jsem o tom přemýšlel potmě. Víte, přemýšlel jsem o *jeho* příbězích – o těch, které nosil v té své úzké hlavě, o hrůzách oddělených od polštáře pouze tím nejtenčím štítem z kostí. Ty nejlepší – jež Michel Houellebecq nazývá „velkými texty“ – jsou v rámci celé americké literatury jedinečně hrůzné a neztrácejí nic ze své působivosti. Jediným Lovecraftovým stylistickým soupeřem v polovině dvacátého století byl paradoxně možná jen noirový spisovatel David Goodis, který psal docela jinak, ale sdílel s Lovecraftem neschopnost se někdy *zastavit*, říct si, že *stačilo*, a trpěl onou neurotickou potřebou dál a dál vrtat do sloupu reality. Goodis nicméně upadl v zapomnění. Lovecraft nikdy. A proč? Podle mě proto, že na rozdíl od Goodise vyvažovala pronikavý tón jeho nutkání jakási těžkopádná poetika a nezemský rozsah imaginace. Jeho výkřiky hrůzy jsou *jasně pochopitelné*.

A já, říkal jsem si, jak jsem tak ležel bdící na svém polštáři, se mám vážně pokusit vměstnat to všechno do povídky? Ten nápad byl k smíchu. Pokusit se o to a neuspět by bylo nešťastné. Pokusit se o to a uspět by vyžadovalo vynaložení mnohem většího množství

duševního úsilí – nemluvě o prosté odvaze –, než by si jakákoli povídka zasloužila (snad kromě nějaké od Gogola... nebo samotného Lovecrafta). A představa, že by ta děsivá myšlenka vydala na román, byť třeba krátký, mě naplňovala příliš velkou bází, než abych na něco takového skutečně pomýšlel. Připadal jsem si jako skokan na útesech v Acapulku, jemuž by se nejspíš nic nestalo, kdyby se zběžným pohledem ujistil, že je na správné straně skály, a vrhl se do vody. Místo toho jsem se zarazil a moc dlouho uvažoval o hloubce pod sebou a o možných následcích. A tak jsem vycouval.

„Lovecraftův polštář“ jsem toho víkendu v Providence ani nikdy jindy nenapsal. Kdyby ses o to chtěl pokusit ty, Čtenáři, odkazuju ti ho... nemluvě o zlých snech, které jistě budou následovat po každé vážně míněné snaze udělat něco takového pořádně. Co se mě týče, už se mi do Lovecraftova polštáře lézt nechce, netoužím navštívit sny, jež tam možná zůstaly, a mám dojem, že Michel Houellebecq by s tímto postojem mohl souznít.

Ve svém velmi neakademickém zápalu vyslovuje tvrzení, která vyvolají kontroverzi a rozpoutají hádky. Sám bych některé rozporoval. Opravdu je život bolestný a přináší zklamání? To první může být pravda, ovšem jen někdy; i to druhé může být pravda, ovšem jen pro někoho. Vážně je zbytečné psát nové realistické romány? Zhruba dva tisíce stran prózy za posledních čtrnáct let naznačuje, že přinejmenším Tom Wolfe by si dovolil nesouhlasit. Doopravdy v nás lidstvo vzbuzuje pouze tlumenou zvědavost? Ach, můj milý Houellebecq! Denně potkám přinejmenším šedesát lidí a toužím čtyřicet z nich sledovat domů, abych se podíval, co tam dělají.

Jsou tu i další tvrzení, z nichž asi nejkontroverznější se týkají Lovecraftova údajného nezájmu o sex a odmítání Freuda,³ ale musíme je přejít bez delší diskuse – kdyby se tato předmluva příliš protáhla, zavalila by následující text! Krom toho by se o Houellebecqově tvrzení, že byl Lovecraft jedním z nejvýznamnějších amerických spisovatelů dvacátého století, sice dalo diskutovat, nicméně s každým dalším desetiletím, kdy Lovecraftovy knihy zůstávají na pultech a o jeho díle se stále častěji hovoří na literárních přednáškách v Americe i jinde ve světě, je čím dál těžší ho smést ze stolu. A Lovecraftův *literární* význam může být druhořadý ve srovnání se skutečností – o níž svědčí samotné zaujetí eseje Michela Houellebecqa –, že H. P. Lovecraft nejenže u generace za generací zůstává *oblíbený* u dospívajících čtenářů, ale je taktéž *bytočně důležitý* pro klíčovou imaginativní skupinu, která pokračuje v psaní fantasy a podivných příběhů příslušné generace... a tím mapuje její nejhlubší obavy. Na poli literatury nejsem příznivcem sociologických analýz, ale myslím, že *weird fiction* neboli podivná literatura daného pokolení, jež byla odjakživa sestřenicí z prvního kolene (a někdy i dvojčetem) mainstreamu, nám poskytuje cenné informace o společnosti, ve které se objevuje. Když nám ukážete, co danou generaci děsilo (noční můry v jejím národním polštáři, chcete-li), v devíti případech z deseti to dokonale objasní velkou spoustu rozhodnutí, jež byla v době publikování této literatury učiněna – ať už právních, morálních, ekonomických, či dokonce vojenských.

Ponechme však všechny tyto psychologické a sociologické záležitosti stranou. Jsou to vesměs jen bláboly, zbytečná práce pro špiony v domě literatury, pro

akademiky podělané strachem (jejichž počet každoročně roste), kteří se chytají každého stébla, aby nemuseli mluvit o příběhu, jazyku a představitosti – o sladké DNA beletrie –, protože je znepokojují a museli by potom čelit až příliš reálné možnosti, že je čeká vyučovací hodina, ke které nemají nachystané poznámky a v níž by mohlo dojít na *skutečné* hrůzy: mlčení a upřené pohledy studentů.

Ať už mám k některým závěrům a předpokladům Michela Houellebecqa jakékoli výhrady, ani jednou jsem nezapochyboval o jeho hlavní tezi: že Lovecraftova díla stojí proti světu a proti životu. Jako čtenář *weird fiction* i jako člověk, jenž taky něco málo napsal, jsem okamžitě pochopil, že Houellebecq řekl něco, co jsem dlouho cítil, ale nikdy jsem to nedokázal vyjádřit – že *weird fiction*, horory a nadpřirozená literatura vyslovují hlasitě „NE!“ světu, jaký je, a realitě, na jaké tento svět trvá. A (Houellebecq to neříká tolika slovy, avšak samotný jeho obdiv k Lovecraftovi to hlásá, vykřikuje do světa) *čím bohatější je představitost a čím silnější je spojení mezi spisovatelem a čtenářem*, tím je toto „NE!“ důraznější a přesvědčivější. Houellebecq popisuje techniku nutnou k dosažení takového neústupného výkřiku v jednotlivých podnadpisech a snad jeho celkovému záměru neuškodí, když to zde shrneme:

„Vrhněte se do vyprávění jako do oslnivé sebevraždy, neočvějně vyslovte životu velké Ne; a tak uvidíte mocnou katedrálu a vaše smysly, vektory nevyslovitelného rozrušení, načrtnou schéma úplného šílenství, které se ztratí v nevýslovné architektuře věků.“

Pro začínající spisovatele podivné literatury je to nepostradatelná rada.⁴ Pro čtenáře, který po Lovecraftovi

sahá poprvé, je to – spolu s Houellebecqovou esejí, jež tato slova obsahuje – užitečný prubířský kámen, klíč k pochopení, jak Lovecraft postupoval. Pokud jde o to, jak Lovecraft *dosáhl úspěchu* – to je záhada, kterou nerozluští žádná kniha, esej ani univerzitní seminář. Je to mezi každým čtenářem a čtenářkou a Lovecraftem, kterého objeví, který otevírá jejich představivost těmi dlouhými, zavrtávajícími se pasážemi, jež jako by křičely... a potom se stávají hlasem, který pozdě v noci, když nepřichází spánek a do okna chladně nahlíží měsíc, šeptá.

Hlasem, který šeptá z polštáře.

Část mladých čtenářů z každé generace se k Lovecraftovi dostane bez pobízení a vedení, stejně jako se část každé generace dostane k Agatě Christie... a Stokerovu *Draculovi*... a předpokládám, že v následujících letech nebo i staletích taky ke knihám o Harrym Potterovi. To, co Lovecrafta odlišuje a čím si vysloužil tuto vášnivou, prudce zaujatou esej, není ani tak literární hodnota – ach, jaký to kluzký pojem –, jako spíš jeho drsná výdrž. Na rozdíl od Christie, Stokera nebo dnešní Rowlingové nikdy nebyl bestsellerovým spisovatelem.⁵ Psal jako neznámý (ručně), dostával almužny, a byť pocházel z vyšších kruhů, zemřel v chudobě. Přesto, jak Houellebecq zdůrazňuje, „Lovecraft zemřel, jeho dílo se rodí“. Od té doby toto dílo, v jehož středu vždy stojí Houellebecqem správně pojmenované „velké texty“, nikdy nepřestalo vycházet a vydělalo miliony a miliony dolarů.⁶

Finanční odkaz Lovecraftova díla však Houellebecqa příliš nezajímá a nemusí zajímat ani nás. *Tvůrčí odkaz* by nás však měl zajímat velmi. Houellebecq zmiňuje dva spisovatele, které Lovecraft ovlivnil – Franka

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy H. P. Lovecraft: Proti světu, proti životu.

Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.